

ΣΤΑΒΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΒΑΣΙΛΙΟΥ: Ο
ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ (ΑΠΟΜΝΗ-
ΜΟΝΕΥΜΑΤΑ) Θεσσαλονίκη 1961, σελ.
71+3 εἰσὸνες.

(Ставропулу, Василиу: Македонската
борба (Спомени), Солун 1961, стр. 71 и
3 слики.)

Спомените на андартскиот војвода
Василиос Ставропулос — „Коракас“,
подоцнешен генерал на грчката арми-
ја, „Институтот за проучување на
Балканскиот полуостров“ на „Друшт-
вото за македонски студии“ ги издаде
како 43-та посебна публикација. Таа
содржи предговор од В. Лаурда, 17
наслови, прилог од 7 документи и ре-
гистер.

Од уводот се гледа дека В. Став-
ропулос ги напишал своите спомени
некаде меѓу 1958 и 1960 година, мо-
жеби врз основа на некаков свој днев-
ник од времето на андарството.

Спомените на В. Ставропулос (17-те
наслови) можат да се поделат на три
дела. Во почетокот на приот дел се
споменува и „Асратос Етерија“ (Не-
видимо друштво), кое, пред да се фор-
мира атинскиот „Македонски коми-
тет“, во соработка со Грчката влада
испратиле во Македонија една воена
мисија од четири офицери со цел да
ги испитат можностите за организи-
рање вооружена пропаганда. Понатаму
се опишува образувањето, заминува-
њето и дејноста на четата на К. Пулос
— Платанос, чиј заменик бил В. Став-
ропулос: Оваа чета била образувана
откако тие добиле дозвола од генерал
П. Данклис, кој тогаш се наоѓал во
штабот на грчката армија и раководел
со организирањето на андарските че-
ти. И покрај тоа што тие располагале
со „многу пари“, добиели од владата,
со големи тешкотии успеале да соберат
62 андари. Потоа, во ноември 1905
година, преку западниот канал (Гав-
рово — Селица) четата на Платанос
се префрлила во Костенаријата —
Костурско и се обидела да го нападне
село Старичени. Бидејќи селаните биле
вооружени и го бранеле селото анда-
рите се повлекле. При повлекувањето
биле напаѓани и прогонети од селаните
на едно друго село (непознато). Но,
откако Платанос се сретнал со
потпоручникот Влахакис — Лицас,
кој исто дејствувал со своја чета во

Костенаријата, се договориле и заед-
нички го нападнале Старичени. В. Став-
ропулос признава дека селаните хра-
бро се бореле против двете големи чети,
кои откако изгореле 30 — 40 куќи,
биле принудени да се повлечат во
Епир.

Во јануари 1906 година четата на
Платанос решила и се обидела да го
нападне и уништи село Нестрам, но
кога се приближила била предупредена
дека ако дознае Митре Влаот ќе
пристигне и „жива душа не ќе остави“.
Тогаш таа се повлекла. Потоа вртејќи
по планините „казувала егзархисти
и горела егзархиски села“ сè до март
1906, кога, со согласност на грчкиот
конзулат во Битола, се вратила во
Атина. Еве во тоа се состоела нејзи-
ната „голема и херојска“ дејност

Вториот дел од спомените на В.
Ставропулос е најопширен (стр. 19 —
55). По барање на претседателот на
атинскиот „Македонски комитет“ ге-
нерал П. Данклис, Ставропулос — ка-
петан Коракас формирал во Атина че-
та со 38 андари и во октомври 1907
година, преку Лариса — Кокова...,
навлегол во областа на Бер. Тука,
преку луѓето на грчкиот конзул во
Солун А. Коромилас, се спријателил
со сопственикот на еден голем чифлик
во село Гавато Халим бег. Оттогаш
бегот често ги помагал овие и други
андари и ги криел во својот чифлик.
Така започнала „Борбата на слобода“
на капетан Коракас. Потоа влегол
во градот Бер и ја реорганизира та-
мошната комисија на пропагандата, т.е.
формирал нова комисија, составена од
чорбаци. Одтука тргнал да води
„борба“ против Трајко војвода и про-
тив некои влашки чети, но не постиг-
нувајќи ништо, по наредба на Солун-
скиот конзулат, започнал да врши
систематски крвав терот со цел да ги
потчини македонските и влашките се-
ла на грчката пропаганда. Но и тука
нашол на силен отпор.

Во јануари 1908 година ги напад-
нал Власите кои заминувале кај ма-
настирот св. Јован. Власите со помош-
та на селаните од Хантово давале си-
лен отпор но андарите успеале да уби-
јат десет од нив и да им заколат 3.000
кози. Потоа следеле два ненадејни и
подли напади против селаните од Дол-
јани, кои си работеле на своите лозја.
Селаните, грабнувајќи мотики, дрва,

камења и др. двата пати ги прогониле андартите. Вторниот судир траел час и пол. Покрај овие три напади четата на Ставропулос во периодот октомври 1907 — август 1908 извршила уште десетина подли убиства на невиновни селани, од кои повеќето биле Власи.

Кон крајот на август, по наредба на Грчкиот конзулат во Солун четата на Ставропулос се јавила кај младотурските власти во Бер, каде била погостена. Оттука вооружена се вратила во Атина.

Во третиот дел (55 — 63) Ставропулос ја опишува својата дејност во Тракија, каде бил испратен да организира бунт (март — април 1909).

Четири песни и трите документи, објавени во прилогот, се однесуваат за андарството, но не содржат ништо важно.

На стр. 54 Ставропулос споменува дека и тој учествувал во Балканската војна како скаутски војвода и дека андартската „борба“ дала доста воени кадри за грчките скаутски чети, испратени во Македонија 1913 година. Со вакви и слични аргументи тој се мачи да ја оправда грчката вооружена пропаганда во Македонија, но ја наведува и следната мисла: „Ако некој ги оцени настаните од почетокот до крај ќе помисли дека се дадоа многу жртви за ништо“. Ставропулос апологетски и неуспешно се обидува да го демантира ова тврдење, кое сепак ги побива баснословните пофалби и величења на т.н. „македонска борба“. Тој не може да види дека слабите резултати на вооружените пропаганди биле една од причините, кои довеле до Балканските војни.

И овие спомени се полни со опис на патувањата на андартите, со секакви излишности и со ненаучни и пропагандни тврдења за народноста на македонското население и неговата борба за национална слобода.

На крајот може да се наведе дека оваа публикација, како и други, не е опремена со доволен научен и стручен апарат. Издавачите дозволиле на пр. да се тврди дека Јон Драгумис бил грчки конзул во Битола и покрај тоа што се знае дека тој бил конзулски секретар. (стр. 1). И за овие спомени, како и за други, издавачите не наведуваат точно каде, кога и како биле

пишувани тие. Тоа ни дава повод да кажеме дека издавачите слабо се грижат за едно стручно издавање на своите публикации и дека тие ги издаваат, главно, за пропагандни цели.

Р. П.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΚΑΛΑΦΑΤΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΡΑΜΑΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ 1903 - 1907 ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΛΑΟΥΡΔΑ ΠΡΟΠΟΓΟΣ ΣΤΙΠΠΩΝΟΣ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ. ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ. ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1960.

(Хрисостому Калафати, митрополит во Драма. Извештај за македонската борба. Редакција Василиу Лаурда, предговор Стипион Кириакидис. Друштво за Македонски студии, Институт за балкански проучувања, Солун 1960 година, стр. 95.

Оваа публикација, всушност, е продолжение на публикациите од ист вид на споменатото друштво, со кои се стреми да ја оправда и ја увеличи вооружената интервенција на Грција односно вооружената дејност на грчките андартски чети во Македонија.

Во публикацијата Друштвото за македонски студии Солун, во избор публикува дел од извештаите, писмата на драмскиот митрополит Хрисостомос и други материјали кои се во вреќа со неговата дејност во време на неговото службување во улога на митрополит во Драма (мај 1902 — август 1907) и со неговото протерување од страна на турските власти кое уследи по барање од британската воена мисија во Драма.

Најголемиот број од публикуваните документи се однесуваат на вооружените акции на комитските чети во Драмско од 17 септември 1903 до 30 август 1907 година.

По повод нотата на Бугарската влада од 1903 година, односно по Илинденското востание упатена до големите сили во која, покрај другото, за тешката положба во Македонија ги обвинува грчките митрополити во Македонија, Хрисостомос достави опширен извештај до Вселенската патријар-